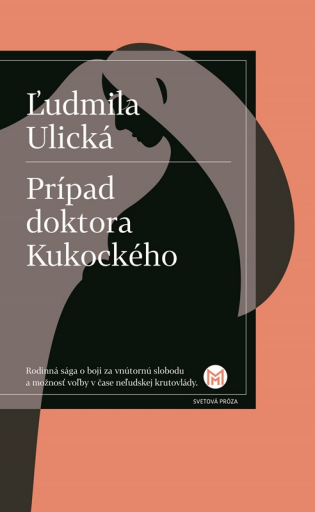

Ludmila
Ulická

Prípad
doktora
Kukockého

Rodinná sága o boji za vnútornú slobodu
a možnosť voľby v čase neľudskej krutovlády.

SVETOVÁ PRÓZA

SVETOVÁ PRÓZA

Ľudmila
Ulická

Prípad doktora Kukockého

Z ruštiny preložil
JÁN ŠTRASSER

slovar

Copyright © Ludmila Ulitskaya, all rights reserved.
Published by arrangement with ELKOST International Literary Agency.
Slovak edition © Vydavateľstvo SLOVART, spol. s r. o., Bratislava 2025
Translation © Ján Štrasser 2025

ISBN 978-80-556-6577-1

Tento projekt podporil z verejných zdrojov
Fond na podporu umenia.

u. fond
na podporu
umenia

Všetky práva vyhradené. Nijaká časť tejto knihy sa nesmie reprodukovať ani šíriť v nijakej forme, žiadnymi prostriedkami, ani elektronickými, ani mechanickými, ani vo forme fotokópií, nahrávok, prostredníctvom súčasného a ani budúceho informačného systému a podobne, bez predchádzajúceho písomného súhlasu vydavateľa.

Pravda je na strane smrti.
Simone Weilová

PRVÁ ČASŤ

1

Od konca sedemnásteho storočia boli všetci mužskí predkovia Pavla Alexejeviča Kukockého lekári. Prvý z nich, Avdej Fiodorovič, sa spomína v liste, čo v roku 1698 Peter Veľký napísal do mesta Utrecht profesorovi anatómie Ruyschovi, ktorého prednášky z anatómie ruský cár, vystupujúci pod menom Peter Michajlov, rok predtým navštevoval. Mladý panovník žiada, aby bol syn lekárnikovho pomocníka Avdaja Kukockého láskavo prijatý na štúdium. Odkiaľ pochádza priezvisko Kukockij, sa presne nevie, no v rodine sa tradovalo, že predok Avdej pochádzal z územia Kukuj, kde bola za Petra Prvého založená štvrť Nemecká sloboda.

Odvtedy sa priezvisko Kukockij vyskytuje v potvrdeniach o vyznamenaniach aj v zoznamoch škôl založených v Rusku od výnosov z roku 1714. Po absolvovaní týchto nových škôl sa ľuďom pracujúcim v štátnych službách otvárala cesta k šľachtickému titulu. Po zavedení hierarchie hodností Kukockí oprávnené patrili do kategórie najvyššej šľachty, ktorej náležia všetky prednosti a výhody. Jeden z Kukockých sa spomína v zoznamoch poslucháčov doktora Johanna Fridricha Erazma zo Štrasburgu, ktorý ako prvý západný lekár v Rusku okrem iných lekárskejších odborov prednášal o „umení pôrodu“.

Pavel Alexejevič sa už ako dieťa potajme zaujímal, ako funguje všetko živé. Niekedy – spravidla pred večerou, v takom neurčitom, ničím nezaplnenom čase – nepozorovane vkráľol do otcovej pracovne a s búšiacim srdcom vytiahol zo strednej poličky švédskej knižnice s ťažkými odsúvacími sklami

tri vzácne zväzky kedysi najpopulárnejšej Platenovej lekárskej príručky a usadil sa s nimi na podlahe v útulnom kútiku medzi knižnicou a kachľovou pecou. Na konci každého zväzku boli rozkladacie papierové postavy – ružolíci pán s čiernymi fúzikmi a pôvabná dáma v pokročilom stupni tehotenstva s odkrývacou maternicou, aby bolo vidieť plod. Zrejme práve pre túto postavu, ktorá – čo narobíš! – bola pre všetkých len holou babou, Pavel pred rodičmi svoje výskumy skrýval, bál sa, že ho pristihnú pri niečom zlom.

Tak ako malé dievčatká jednoducho prezliekajú bábiky, Pavel celé hodiny skladal a rozkladal papierové modely človeka a jeho orgánov. Z papierových ľudí sa dal postupne zvliecť šat kože, vrstvy sviežich ružových svalov, vybrať pečeň, na kmeni pružných priedušníc vypadol strom pľúc a nakoniec sa obnažili tmavožlté sfarbené kosti, ktoré vyzerali ako celkom mŕtve. Akoby sa smrť odvždy skrývala v ľudskom tele, akoby bola živým telom len prikrytá... O tom však Pavel Alexejevič začne premýšľať až oveľa neskôr.

Tu, medzi pecou a knižnicou, ho raz pristihol otec Alexej Gavrilovič. Pavel čakal na zauchá, no otec sa len pozrel nadol zo svojej obrovskej výšky, zahmkal a sľúbil dať synovi voľačo lepšie.

O pár dní mu otec naozaj dal čosi lepšie – bol to traktát Leonarda da Vinci Dell'Anatomia, písmeno A na osemnástich listoch s dvestoštyridsiatimi piatimi obrázkami, vydaný koncom devätnásteho storočia Fiodorom Vasilievičom Sabašnikovom v Turíne. Táto luxusná kniha vyšla v počte tristo ručne číslovaných výtlačkov a s vydavateľovým venovaním. Alexej Gavrilovič operoval kohosi zo Sabašnikovových rodinných príslušníkov...

Otec podal desaťročnému synovi knihu a povedal mu:

„Poprezeraj si ju. Leonardo bol najvýznamnejší anatóm svojej doby. Nikto nekreslil anatomické preparáty lepšie ako on.“

Otec ešte niečo hovoril, no Pavel ho už nepočúval – kniha sa pred ním otvorila a oslepila ho jasným svetlom. Dokonalosť kresby bola znásobená neuveriteľnou dokonalosťou toho, čo zobrazovala, či už to bola ruka, noha, alebo na rybu sa ponášajúci trojhlavý lýtkový sval, veď mu Leonardo aj dôverne hovoril ryba.

„Tu dole sú dejiny prírodných vied, zoológia a porovnávanie anatómia,“ upriamil Alexej Gavrilovič synovu pozornosť na spodné police. „Môžeš sem chodiť a čítať si.“

Najšťastnejšie hodiny svojho detstva a dospievania Pavel strávil v otcovej pracovni, kde sa nadchýnal úžasnými kĺbovými spojeniami kostí, zabezpečujúcimi mnohoúrovňový proces pronácie a supinácie, a až k slzám ho vzrušovala schéma vývoja krvného obehu, počnúc jednoduchou rúrkou s tenkými pripojeniami svalových vlákien u dážďovky a končiac trojtaktým zázrakom štvorkomorového ľudského srdca, pri ktorom perpetuum mobile vyzeralo ako úloha pre žiakov opakujúcich triedu. Ba aj sám svet chlapcovi pripadal ako obrovské perpetuum mobile, fungujúce z vlastných zdrojov založených na pulzujúcom pohybe od živého k mŕtvemu, od mŕtveho k živému.

Otec Pavlíkovi daroval malý medený mikroskop s päťdesiatnásobným zväčšením – všetky predmety, ktoré sa nedali dať na podložné sklíčko, chlapca prestali zaujímať. Vo svete, čo sa nezmestil do zorného poľa mikroskopu, si všimol len to, čo súviselo s ohromujúcimi obrázkami, ktoré sa dali pozorovať binokulárom. Napríklad, zrak mu pútal vzor na obruse, lebo pripomínal štruktúru priečne pruhovanej svaloviny.

„Vieš, Eva,“ vravel Alexej Gavrilovič manželke, „obávam sa, že Pavlík nebude lekárom, má príliš bystrú hlavu... Mal by sa venovať vede...“

Sám Alexej Gavrilovič celý život ťahal dve káry, pedagogickú a lekársku – viedol katedru poľnej chirurgie a neprestával pritom operovať. V krátkom čase medzi dvoma vojnami, rusko-japonskou a nemeckou, neúnavne pracoval, zakladal modernú školu poľnej chirurgie a zároveň sa usiloval upozorniť ministerstvo vojny na očividný fakt, že budúca vojna zmení svoju povahu a storočie, ktoré sa práve začína, bude storočím vojen nového rozmeru, nových zbraní a novej vojnovnej medicíny. Alexej Gavrilovič bol presvedčený, že systém poľných nemocníc sa musí úplne prehodnotiť a hlavný dôraz treba položiť na rýchlu evakuáciu ranených a vytvorenie centralizovaných špecializovaných nemocníc.

Vojna s Nemeckom sa začala prv, než ju Alexej Gavrilovič predpovedal. Odišiel, ako sa vtedy hovorilo, na scénu vojnových udalostí. Vymenovali ho za náčelníka práve tej komisie, ktorú sa tak usiloval založiť v čase mieru, a zrazu nevedel, kam skôr skočiť, lebo prúd ranených bol obrovský a špecializované nemocnice, ktoré si vymyslel, ostali iba na papieri: pred vojnou nebol schopný preraziť byrokratické múry.

Po ostrom konflikte s ministrom vojny svoju komisiu opustil a začal sa venovať mobilným nemocniciam. Tieto jeho operačné sály na kolesách, zriadené v Pullmanových vozňoch, ustupovali spolu s akcie neschopnou armádou cez Halič a Ukrajinu. Začiatkom roku 1917 na chirurgický vagón dopadol delostrelecký granát a Alexej Gavrilovič zahynul spolu so svojím pacientom a zdravotnou sestrou.

Práve v tom roku Pavla prijali na lekársku fakultu Moskovskej univerzity. Po roku ho vylúčili: veď jeho otec bol plukovníkom cárskej armády. O ďalší rok ho na príhovor profesora Kalinceva, starého otcovho priateľa a vedúceho katedry gynekológie a pôrodnictva, prijali späť. Kalincev ho vzal k sebe a kryl mu chrbát.

Pavel študoval s takou istou vášňou, s akou hráč hrá a opi-
lec pije. Jeho posadnutosť štúdiom mu vyslúžila povest' ču-
dáka. Na rozdiel od rozmaznanej a vrtošivej matky si takmer
nevšimal materiálny nedostatok. Zdalo sa, že po otcovej
smrti už nebolo čo stratiť.

Začiatkom roku 1920 Kukockým do bytu nasťahovali ešte
tri rodiny a vdove so synom nechali len niekdajšiu pracovňu.
Profesori na univerzite, ktorí v novom režime ako-tak pre-
žívali, im nemohli nijako pomôcť, aj ich všetkých poriadne
obmedzili a stále v nich pretrvávalo revolučné zľaknutie –
bolševici už jasne ukázali, že ľudský život, o ktorý zvykli bo-
jovať tí prehnití inteligenti, nestojí za deravý groš.

Pavlova matka Eva Kazimirovna bola pripútaná k svojim
veciam a bola šetrná. Vtesnala do pracovne takmer všetok
svoj varšavský nábytok, riady, oblečenie. Vážená otcova pra-
covňa, predtým priestranná a plná činorodej práce, sa zmeni-
la na skladište, a nech Pavel akokoľvek prosil matku, aby sa
zbavili zbytočných vecí, tá len plakala a krútila hlavou: to bolo
všetko, čo jej ostalo z predošlého života. Ale predávať museli
tak či tak a matka na trhovisku postupne rozpredala nespo-
četné truhlice s topánkami, golierikmi, obrúskami a každú tú
drobnosť kropila slzami večnej rozlúčky.

Vzťah matky a syna akosi ochladol, rozsypal sa a o rok
neskôr, keď sa matka vydala za nehorázne mladého Filipa
Ivanoviča Levšina, bezvýznamného železničiara, Pavel odi-
šiel z domu, no ponechal si právo používať otcovu knižnicu.

Do rodičovského domu sa však vracal len zriedka. Štu-
doval, pracoval na klinike, mal veľa služieb a prespával, kde
prišlo, najčastejšie v sklade bielizne, kam ho púšťala stará
správkyňa, ktorá si pamätala nielen Pavlovho otca, ale aj
starého otca.

Pavel mal už dvadsaťjeden rokov, keď sa jeho matke na-
rodilo nové dieťa. Dospelý syn zdôrazňoval jej vek a Eva

Kazimirovna, ktorá sa hrala na mladicu, trpela. Dala Pavlovi najavo, že jeho prítomnosť v dome nie je žiaduca.

Tým sa vzťah medzi ním a matkou skončil.

Po čase sa lekárska fakulta oddelila od univerzity, došlo k personálnym zmenám. Umrel profesor Kalincev a na jeho miesto prišiel iný človek, stranícky káder bez akéhokoľvek vedeckého kreditu. Pavlovi bol napodiv naklonený a ponechal ho na katedre ako ašpiranta. Priezvisko Kukockij bolo v lekárskom svete prinajmenej také známe ako priezviská Pirogov či Botkin.

Prvá Pavlova vedecká práca sa týkala určitých cievnych poškodení vyvolávajúcich spontánne potraty v piatom mesiaci tehotenstva. Išlo o poškodenia tých najmenších kapilár a Pavla zaujímali preto, lebo vtedy sa intenzívne zapodieval myšlienkou vplyvu na procesy v periférnych oblastiach obehovej a nervovej sústavy a predpokladal, že sa dajú riadiť ľahšie než vyššie časti. Pavel sa staral o pacientov na oddelení a dvakrát do týždňa ordinoval na poliklinike.

Práve v tom čase raz na poliklinike vyšetroval ženu, ktorá viackrát potratila v štvrtom či piatom mesiaci tehotenstva, a uvedomil si, že vidí nádor v žalúdku s metastázami – jedna veľmi výrazná bola v pečeni, druhá slabučká v oblasti medzihrudia. Pacientke to nepovedal, normálne ju dovýšetroval, no poslal ju aj k chirurgovi. Potom dlho nevolal ďalšiu pacientku, sedel v ordinácii a snažil sa pochopiť, čo sa s ním udialo, kde sa vzal ten schematický farebný obrázok rakoviny vo vysokom štádiu.

V ten deň Pavel Alexejevič v sebe objavil ten zvláštny, no užitočný dar. V duchu ho nazval vnútrozrak a prvé roky sa opatrne zaujímal, či niekto z kolegov nedisponuje podobnou zvláštnosťou, no nenašiel nikoho.

Rokmi sa jeho vnútorný zrak upevnil, zosilnel, nadobudol vysokú rozlišovaciu schopnosť. V niektorých prípadoch

videl dokonca štruktúry buniek akoby zafarbené Ehrlichovým hematoxylínom. Zhubné zmeny mali intenzívny fialový odtieň, oblasti aktívnej proliferácie sa trblietali drobnozrnou sýtou červeňou. Embryo od samých prvých dní tehotenstva videl ako žiarivý svetlomodrý obláčik...

Bývali dni aj týždne, keď jeho vnútrozrak nefungoval. Pavel Alexejevič ďalej pracoval: vyšetroval pacientov, operoval. Pocit profesionálnej istoty ho neopúšťal, no v duši sa mu ozýval jemný nepokoj. Mladý doktor bol, pravdaže, materialista, mystiku neznášal. S otcom sa vždy posmievali matkinej záľube navštevovať mondénne špiritistické seansy s pohybmi stola alebo oddávať sa mystickým radovánkam s magnetizmom.

Svoj dar Pavel Alexejevič vnímal ako nezávislú živú bytosť. Netrápil sa mystickou povahou tohto javu, prijal ho ako užitočnú pomoc vo svojej profesii. Postupne sa ukázalo, že jeho dar je askéta a mizogyn. Čo len trochu sýtejšie raňajky vnútrozrak oslabovali, takže si Pavel Alexejevič zvykol neraňajkovať a prvý raz sa najedol až na obed, alebo ak popoludní ordinoval na poliklinike, až večer. A pokiaľ išlo o ľúbostné styky so ženami, tie na istý čas akýkoľvek pohľad do vyšetrovaných pacientiek vylučovali.

Pavel Alexejevič bol dobrý diagnostik, jeho lekárska prax takú nelegálnu podporu vlastne ani nepotrebovala, no o pomoc akoby volala jeho vedecká práca: tajný osud ciev ukrýval tajomstvá pripravené už-už sa odhaliť. A tak sa osobný život Pavla Alexejeviča dostal do istého rozporu s vedeckým, a keď sa rozišiel s oddanou chirurgickou sestrou so študijnými a presnými rukami, decentne sa vyhýbal ľúbostným stykom, trochu sa bál ženskej agresivity a zvykol si na abstinenciu. Nebolo to preňho nejakou zvlášť ťažkou skúškou, tak ako všetko, čo sa deje na základe vlastnej voľby. Občas sa mu páčila nejaká sestrička alebo mladá doktorka a veľmi

dobre vedel, že stačí kývnuť prstom a každá k nemu príbehne, no jeho vnútrozrak mu bol drahší.

Svoju dobrovoľnú nevinnosť si musel chrániť – bol sám, na vtedajšie biedne pomery bohatý, vo svojom odbore perfektný, nebol krásavec, no bol mužný a príťažlivý a stačil by jediný z tých dôvodov, aby každá žena, ktorá by v jeho pohľade zaznamenala istý záujem, začala taký útok, že Pavel Alexejevič by sotva stačil vziať nohy na plecia.

Niektoré kolegyně si dokonca mysleli, že má nejaký mužský defekt, a spájali ho s jeho profesiou: po čom už len môže túžiť muž, ktorý každý deň citlivými prstami profesionálne šmátra v tajnej ženskej temnote...

2

Okrem rodinnej oddanosti medicíne mali muži Kukockí ešte jednu svojú rodovú črtu: manželky nadobúdali tak, ako sa dobýva vojnová korisť. Prastarý otec si vzal zajatú Turkyňu, starý otec Čerkesku, otec Poľku. V rodine sa tradovalo, že všetky tie ženy boli nesmierne krásavice. No prímеси cudzej krvi neveľmi menili rodovú podobu mohutných, skoro plešivejúcich mužov s vystúpenými lícnymi kosťami. Portrét Avdeja Fiodoroviča, ktorý vygravíroval neznámy, no zjavne v Nemecku vyštudovaný umelec a ktorý dodnes opatrujú potomkovia Pavla Alexejeviča, svedčí o sile tejto krvi, nesúcej rodinné črty v plynutí času.

Aj Pavel Alexejevič Kukockij sa oženil na vojenský spôsob – rýchlo a nečakane. A hoci jeho žena Jelena Georgievna nebola ani zajatkyňa, ani rukojemníčka, prvý raz ju uvidel v novembri štyridsiateho druhého roku v sibírskom mestečku V., kam evakovali kliniku, ktorú viedol. Ležala na operačnom stole a bola v takom stave, že Pavel Alexejevič si veľmi dobre uvedomoval, že život ženy, ktorej tvár ešte ani nevidel, nie je v jeho moci. Doviezla ju záchranka a neskoro. Veľmi neskoro...

Uprostred noci Pavla Alexejeviča zavolala jeho zástupkyňa Valentína Ivanovna. Bola to skvelá chirurgička, vedela, že aj on jej úplne dôveruje, no toto bol akýsi zvláštny prípad. Čím, to nevedela celkom vysvetliť. Poslala poňho do bytu, dala ho zobudiť a poprosiť ho, aby prišiel. Keď Pavel Alexejevič vstúpil do operačnej sály so zdvihnutými rukami pripravenými

operovať, Valentína Ivanovna práve skalpelom rozrezávala vydezinfikovanú kožu brucha.

Pavel Alexejevič stál za jej chrbtom. Jeho zvláštny zrak sa automaticky zapol a on už nevidel len operačné pole, v ktorom pracovala Valentína Ivanovna, ale celé ženské telo, obzvlášť ladtú a ľahkú chrbticu, úzky hrudník s tenkými rebrami, bránicu položenú trochu vyššie, ako býva zvykom, a pomaly sa sťahujúce srdce, osvetlené bledozeleným priezračným plameňom, ktorý pulzoval súbežne so svalom.

Videl – a nikto by to nemohol pochopiť, nikomu by nebol schopný vysvetliť ten zvláštny pocit – úplne blízke telo. Dokonca tieň na hrote pravej strany pľúc, stopa po tuberkulóze prekonanej v detstve, sa mu videl milý a známy, ako obrys starej známej škvrny na tapetách pri hlave postele, kde človek každý večer zaspáva.

Pozrieť sa do tváre tejto mladej a vo vnútri tak nádherne usporiadanej ženy mu bolo trochu trápne, no predsa len vrhol rýchly pohľad nad bielu plachtu, čo ju zakrývala až po bradu. Všimol si dlhé hnedé obočie s huňatou štetôčkou pri koreni nosa a úzke nosné dierky. A kriedovú bledosť. No pocit trápnosti z toho, že hľadá na jej tvár, bol taký silný, že sklopil oči a pozrel sa nižšie, kde sa malo vlniť perleťové črevo. Appendix praskol, do brušnej dutiny sa vylial hnis. Zápal pobrušnice. To isté videla aj Valentína Ivanovna.

Slabý žltoružový plamienok, ktorý existoval len v jeho viđení, s akousi zriedkavou kvetinovou vôňou, trochu teplý na dotyk, presvecoval ženu a bol vlastne jej súčasťou.

Ešte videl, aké krehké sú ženine bedrové kĺby, keďže hlavice stehenných kostí neboli dosť vyklenuté. Boli vlastne takmer vyklbené. A aj panva je taká úzka, že pri pôrode môže dôjsť k roztrhnutiu či dokonca roztrhnutiu lonovej spony. No maternica je zrelá, už rodila. Takže raz už to vyšlo. Hnisavý zápal zasiahol oba vaječníky a tmavú znepokojenú

maternicu. Srdce bilo slabučko, no pokojne, zato z maternice išla hrôza. Pavel Alexejevič už dávno vedel, že jednotlivé orgány majú vlastný cit. No vari sa dá niečo také vysloviť nahlas?

Nie, rodiť už nebudeš, pomyslel si, no ešte nevedel, či dieťa neporodí táto žena, čo mu umiera pred očami. Potriasol hlavou, aby odohnal mátožné vidiny... Valentína Ivanovna rozťahla špirálu čreva, dostala sa k červovitému výbežku. Všade bolo plno hnisu.

„Všetko vyčistiť... Všetko preč...“

Nedá sa zachrániť. Prekliate povolanie, pomyslel si Pavel Alexejevič, keď bral z rúk Valentíny Ivanovny inštrumenty.

Pavel Alexejevič vedel, že náčelník nemocnice Ganičev má niekoľko ampuliek amerického penicilínu. Bol to zlodej a priekupník, no Pavlovi Alexejevičovi by mal dať... Ale dá?

3

Prvých pár dní, keď Jelena síce neumierala, no nebola ani celkom nažive, sa Pavel Alexejevič chodil na ňu pozeráť za zástenu v rohu izby a sám jej pichal penicilín, určený pre ranených vojakov a dvakrát im ukradnutý. Nenadobúdala vedomie. Tam, kde sa nachádzala, boli hovoriace bytosti, napoly ľudia a napoly rastliny, a bežal akýsi príbeh, v ktorom bola takmer hlavnou postavou. Bola starostlivo uložená na veľkom bielom plátne, sama sa cítila jeho súčasťou a ľahké ruky čosi robili, akoby na nej vyšívali, v každom prípade Jelena cítila jemné bodanie drobných ihličiek a to bodanie bolo skôr príjemné.

Okrem týchto starostlivých vyšívačov boli aj iní, nepriateľskí, tuším Nemci, možno dokonca v gestapáckych uniformách, a tí nechceli len jej smrť, ale čosi väčšie, horšie ako smrť. Pritom Jelene čosi našepkávalo, že všetko je to tak trochu mátožné, akýsi poloklam, a o chvíľu ktosi príde a odhalí jej skutočnú pravdu. A celkovo tušila, že všetko, čo sa s ňou deje, sa týka jej života a smrti, no je za tým niečo oveľa dôležitejšie a súvisí to s chystaným odhalením definitívnej pravdy, ktorá je dôležitejšia než samotný život.

Raz začula rozhovor. Hlboký mužský hlas kohosi oslovil a žiadal biochémiu. Starší ženský hlas odmietal. Biochémiu si Jelena predstavovala ako veľkú sklenú nádobu s farebnými zvoniacimi trubičkami, ktoré záhadným spôsobom súviseli s tou horskou krajinou, v ktorej sa to všetko odohrávalo.

Potom krajina, farebné trubičky aj neskutočné bytosti odrazu zmizli a Jelena pocítila, že jej ktosi poklopkáva po

zápästí. Otvorila oči. Svetlo bolo také ostré a drsné, že ich opäť zažmurila. Človek, ktorého tvár jej pripadala známa, sa na ňu usmial:

„Výborne, Jelena Georgievna.“

Pavel Alexejevič užasol: toto bol ten prípad, keď časť bola väčšia ako celok – Jelena mala oči oveľa väčšie ako zvyšok tváre.

„To som tam videla vás?“ spýtala sa Pavla Alexejeviča.

Hlas mala slabučký, doslova papierový.

„Ási áno.“

„A kde je Tánička?“ spýtala sa, no odpoveď už nepočula, opäť plávala medzi farebnými škvrnami a hovoriacimi rastlinami.

Tánička, Tánička, Tánička, zaspievali hlasy a Jelena sa upokojila – všetko bolo v poriadku.

Po nejakom čase definitívne precitla. Všetko sa vrátilo na svoje miesto: choroba, operácia, nemocničná izba. Pozorný doktor, ktorý jej nedal umrieť.

Navštevovala ju Vasilisa Gavrilovna, na oku beľmo, tmavá šatka stiahnutá do čela až po obočie. Nosila jej brusnicovú limonádu a tmavé koláčiky. Dvakrát priviedla dcérku.

Doktor Jelenu spočiatku navštevoval dvakrát denne, potom, ako všetkých, len v čase rannej vizity. Zástenu dali preč. Jelena teraz ako ostatní pacienti vstávala a chodila k umývadlu na konci chodby.

Pavel Alexejevič ju nechal na oddelení tri mesiace.

Jelena mala v tom čase prenajatý kútik za kartónovou zástenou v zatuchnutom drevenom domčeku na predmestí. Aj majiteľka bola napohľad zatuchnutá a navyše mimoriadne škriepna. Pred Jelenou vyhodila už štyroch podnájomníkov. Sibírske mesto, kde pred vojnou žilo necelých päťdesiat tisíc obyvateľov, praskalo vo švíkoch – evakovali doň vojenskú fabriku, kde v konštruktérskom oddelení pracovala Jelena, lekársku fakultu s klinikami a dve divadlá. Ak nerátame baraky